

Василенко Сергій Васильович
аспірант,
Приватний вищий навчальний заклад
«Європейський університет»

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-52>

АДАПТАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ РОЗПОДІЛУ АПК ДО ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний агропромисловий комплекс (АПК) функціонує в умовах безпрецедентних глобальних економічних викликів: геополітичні конфлікти, зокрема російсько-українська війна, порушення ланцюгів поставок, інфляція, кліматичні зміни та посилення екологічних стандартів. Ці фактори суттєво впливають на маркетингову політику розподілу, яка є ключовим елементом забезпечення конкурентоспроможності підприємств АПК. Адаптація стратегій розподілу до нових реалій вимагає не лише практичних рішень, а й теоретичного осмислення через призму сучасної економічної теорії.

Економічна теорія пропонує низку інструментів для аналізу та вдосконалення політики розподілу. Теорія трансакційних витрат лауреата Нобелівської премії з економіки Олівера Вільямсона [1] акцентує увагу на мінімізації витрат, пов'язаних із координацією та укладанням угод у ланцюгах поставок. У контексті АПК це означає оптимізацію вибору каналів збуту та партнерів для зниження ризиків. Концепція стійкості ланцюгів поставок, розроблена американським науковцем Джоном Ментцером [2], підкреслює важливість гнучкості та здатності адаптуватися до зовнішніх шоків, таких як геополітичні конфлікти чи логістичні кризи. Крім того, теорія управління ризиками в глобалізованій економіці допомагає оцінити вплив нестабільності ринків на розподіл продукції АПК. Ці підходи формують теоретичну базу для розробки адаптивних маркетингових стратегій.

Сьогодні підприємства АПК стикаються з низкою викликів, що впливають на їхні стратегії розподілу:

1. Зростання логістичних витрат. Геополітичні конфлікти, зокрема російсько-українська війна, призвели до блокування традиційних експортних маршрутів (наприклад, чорноморських портів), що значно підвищило транспортні витрати в 2022–2023 роках [3].

2. Зміна структури попиту. Інфляція та економічна нестабільність у країнах-імпортерах (наприклад, у Північній Африці та на Близькому Сході) змушують адаптувати обсяги й асортимент поставок.

3. Екологічний тиск. Посилення стандартів ЄС щодо вуглецевого сліду (наприклад, «Зелена угода») вимагає від АПК інтеграції зелених технологій у логістику та розподіл, що підвищує початкові витрати.

Ці виклики ускладнюють традиційні підходи до розподілу, роблячи їх менш ефективними в сучасних умовах.

Для подолання зазначених викликів пропонується низка механізмів адаптації:

1. Диверсифікація каналів збуту. Замість концентрації на одному експортному напрямку (наприклад, морські порти) підприємства АПК можуть розвивати альтернативні маршрути (залізничні перевезення через країни Балтії чи річкові перевезення Дунаєм). Це знижує залежність від окремих логістичних шляхів і підвищує стійкість.

2. Цифровізація розподілу. Впровадження цифрових платформ для управління запасами, прогнозування попиту та координації логістики (наприклад, SAP Supply Chain Management) дозволяє скоротити витрати на 10–15% [4] та оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

3. Партнерства з локальними дистриб'юторами. Укладання угод із місцевими посередниками в країнах-імпортерах забезпечує швидший доступ до ринків, що особливо актуально в умовах порушення традиційних логістичних шляхів через військові дії.

Ці механізми ґрунтуються на економічних принципах зниження трансакційних витрат і підвищення гнучкості ланцюгів поставок, що відповідає сучасним теоретичним підходам.

Реальні кейси підтверджують ефективність запропонованих механізмів. В Україні після початку війни у 2022 році підприємства АПК адаптували експорт зернових, перенаправивши поставки з заблокованих чорноморських портів на залізничні маршрути через Польщу і Румунію. Попри виклики, український агросектор вистояв і зберіг експортний потенціал [3; 5]. У Європейському Союзі короткі ланцюги поставок аналізувалися в контексті стійкості продовольчих систем; наприклад, звіт Joint Research Centre 2023 року зазначає, що такі ланцюги сприяють зниженню вразливості до криз [6]. Ці приклади демонструють, як практичні рішення, підкріплені економічною теорією, сприяють адаптації.

Глобальні економічні виклики вимагають від підприємств АПК швидкої та ефективної адаптації маркетингових стратегій розподілу. Інтеграція теоретичних підходів – теорії трансакційних витрат, концепції стійкості ланцюгів поставок і управління ризиками – з практичними механізмами (диверсифікація каналів, цифровізація, партнерства) дозволяє не лише подолати поточні труднощі, а й забезпечити довгостроковий розвиток галузі.

Література:

1. Williamson O.E. The Economic Institutions of Capitalism. New York : Free Press, 1985. 473 p.
2. Mentzer J.T. Supply Chain Management. Thousand Oaks : Sage Publications, 2001. 512 p.
3. USDA. Grain: World Markets and Trade, 2022/2023 Marketing Year. Washington, DC, 2023.
4. SAP. The Future of Supply Chain: Intelligent, Integrated, and Sustainable. 2021.
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Результати експорту українського АПК. Київ, 2023.
6. Joint Research Centre. Mapping risks and vulnerabilities in the EU food supply chains. Brussels, European Commission, 2023.